

Præst på landet?

Red. Rebekka Brandt Kristensen og Hasse Neldeberg Jørgensen

Et af de syv fokusområder for FUV projektet "Kirken på landet" har været præstens rolle på i et landsogn. Derfor blev der nedsat en arbejdsgruppe under daværende projektleder Hasse Neldeberg Jørgensen bestående af seks landpræster fra forskellige dele af landet.

Disse præster var: Lone Balle Olesen (Roskilde stift), Susan Ballegaard Aarhus stift), Daniel Vigtoft Jakobsen (Viborg stift), Søren Herluf Mohr Sørensen (Fyns stift), Ulrik Dige (Haderslev stift) og Rebekka Maria Brandt Kristensen (Lolland-Falsters stift).

Gruppen afholdt tre sessioner henover i vinterhalvåret 18 – 19. Udgangspunktet for drøftelserne var:

- a.) Selvfølgelig/ forventning i forhold til Kirke på landet- embedet (KPL- embedet)
- b.) Er der særlige udfordringer i KPL- embedet?
- c.) Kræver det særlige kvalifikationer for at varetage et KPL- embede?

Denne artikel er et samskriv af de drøftelser, som her fandt sted

Selvforståelse/ forventning i forhold til KPL-embedet

Stillingsannoncer i præsteforeningens blad har ændret sig markant gennem de senere år.

Fra annoncer, der hovedsagelig og alt for ofte var præget af faktuelle oplysninger om antallet af piber i orgelet, antal bænke i kirken, parklignende haver og en (ikke altid helt præcis beskrivelse) af kirkegangen i sognet, er annoncerne nu langt mere beskrivende. Heldigvis. Men også behæftet med en vis grad af idealbillede af både menighed og den ønskede præst.

En karikeret version kunne være: *"Vi ønsker en velfunderet højkirkelig teolog, med hang til det folkelige, en dygtig formidler, fortæller og prædikant, et teologisk vidunder, social og humoristisk, samarbejdsvillig, medskabende og initiativrig. En præst med ben i næsen og evnen til at sige fra. Må gerne være glad for børn og dyr, men dette kan vi altid komme nærmere ind på ved en evt. samtale".* Alt det lækre guf som stillingsopslagene indimellem bærer præg af.

Men annoncen er vel en balance mellem det normative (idealet?) og det deskriptive (udfoldelse af praksis) i forhold til det givne sogn?

Det er rigtig udmærket, at stillingsopslagene er blevet længere og mere udførlige. Især hvis dette vel at mærke er i overensstemmelse med de faktiske forhold. Det betyder, at teksten skal udtrykke forventninger, der på forhånd har været igennem et filter, der hedder oprigtighed og realisme. Ellers kan det gå grueligt galt.

Det handler om forventninger til KPL-præsten og det kan man kun glæde sig over. Tænk, hvis der ingen forventninger var! Dog er det utroligt vigtigt at gøre opmærksom på, at forventningerne altid går begge veje. Altså menighed – præst, præst – menighed. Præsten kommer altid en forventning til sit embede på landet. Måske forestiller ansøgeren sig, at livet på landet, er mindre hektisk, end i byen, hvilket kan være

sandt. Men at være præst på landet kan være ganske hektisk. Dette er ikke ment som klynk, men alene som et udtryk for, at er man præst på landet, er der rigtig mange arbejdsopgaver, der er overladt alene til præsten.

Man skal være indstillet på, at sommetider man travlt, meget travlt. Den gode nyhed er: At have travlt i perioder, er kun sundt, men at have travlt hele tiden, det er ikke sundt, og tjener hverken præsten selv eller menigheden, ej heller embedet til nogen gavn. Og når man netop står alene i embedet, så er dette netop en fare, især der hvor præsten ikke får sat grænser for sit arbejde. Derfor er det hellere ikke sikkert, at forventningerne lever op til virkeligheden, især når den ansatte præst er ganske ny, grøn og uerfaren.

Som en præst udtrykker det: *" Vi søger stillinger, som helt grønne kommende præster, ikke fordi stillingsopslagene lover os guld og grønne skove, eller forventer superkræfter og heltepræster, men fordi vi er sultne efter at komme i gang med at tjene Herren (og ikke ved bedre)."*

En anden side af embedet som KPL-præst er, at man står i et spændingsfelt mellem dengang og nu. Set fra en negativ synsvinkel søger man embede som kustode på "et kirkeligt frilandsmuseum". Intet kunne dog udtrykkes mere forkert. Sandt er det, at der er store ændringer i det demografiske billede af de danske landdistrikter; urbanisering, affolkning, pendlere mellem land og by og mange faktorer, der gør sig gældende i det 21. århundredes danske samfund, der er bare rigtig mange nuancer og mellemregninger at tage hensyn til.

Hvor småt er **for** småt? Hvor stort et antal sogne kan man med rimelighed lægge sammen til et pastorat med en eller flere præster? Hvor går smertegrænsen for, hvad der er økonomiske forsvarligt og hvad der et til at holde ud at virke i som præst? Det særlige er, at kirken altid vil være der. Selv når befolkningstallet er drastisk dalende, er der altid en eller to ildsjæle på kirkebænken, der vil være der. Krampagtigt holder de fast i kirkebænken foran dem og kommer hver søndag. Det er brutalt og livgivende på en og samme tid, at se på og være en del af.

De vil have deres præst på landet – Man skal være der for dem, som det bindeled man var engang og som en troende nutidig uautoriseret terapeut. Udfordringen er, at der er kommet flere knuder i bundtet og det betyder mere arbejde til præsten.

Menigheden og menighedsrådet er de levende sten kirken på landet er bygget af, præsten er mørtelen imellem det hele.

På den måde bliver KPL-præsten en forkæmper for selve kirkens berettigelse! Der kæmper mod strukturændringer og lukning af kirker på den ene side og på den anden side drømmer om samarbejde, prædikenfrie søndage, med tid til at slikke sine stress-sår og til teologisk fordybelse.

Betyder det, at man risikerer at havne i en klemme mellem mere og mindre velbegrundede systemkrav og uopfyldelige og måske urealistiske gensidige forventninger?

JA, det risikerer man, men som en præst udtrykker det: *" Det er fantastisk, givende og hårdt arbejde at være KPL-præst. Det er udfordrende – men værd at elske."*

En sjælden gang opleves måske det perfekte match mellem præst og menighedsråd og menighed, men mindre end det perfekte rækker også rigtig langt.

Endelig må det dog siges, at arbejdsgruppens deltagere havde ikke noget entydigt bud, hvorledes stillingsopslag skal konstrueres. Dog var der en tankevækkende enighed om, at stillingsannoncen i sin tid

ikke havde været en speciel opmuntring eller hindring for arbejdsgruppens medlemmer til at søge deres respektive embeder.

Er der særlige udfordringer KPL-embedet?

Hvad kræves det så af en KPL-præst?

Det er en selvfølge at en ny præst har kendskab til den folkekirkelige ordning og diverse administrative forpligtelser. Naturligvis er der forskel på by og landembedet, for så vidt at by-præsten sandsynligvis både har kollegaerne, kordegn og KKM'er til at bistå med oplysninger og gode råd og samarbejde. KPL-præsten er i den sammenhæng, så at sige, mere på Herrens mark.

Godt nok er Danmark et lille land, men der er betydelige forskelle både demografisk, kulturelt, økonomisk og teologisk fra stift til stift. Derfor er det væsentligt at være opmærksom på og gøre sig bekendt med hvilke overvejelser man gør sig i både stift og provstier omkring kirkens fremtid i landdistrikterne.

Foreligger der om noget om biskoppens tanker om pastoraternes fremtid? Hvordan prioriterer de enkelte provster og provstiudvalg i forhold til landsogdenes økonomiske muligheder? Har stiftsrådet et udvalg for landdistrikterne? Er der præster med særlige konsulentopgaver i forhold til KPL-embederne?

Kort sagt: Det er afgørende nødvendigt at kunne finde frem til rette vedkommende, når det gælder samspil og samvirke.

Som KPL- præst er man systemets lokale repræsentant både forstået i en kirkelig organisationsstruktur og i en civilretslig funktion. Man er altså embedsmand! Men også meget mere! I øvrigt er det officielle/ embedsmandsdelen ikke noget, der lokalt er nogen særlig bevidsthed om.

Man skal naturligvis som KPL-præst kende kirkens ordning, eller hvad man kan kalde en besindelse på sin embedsforvaltning og forståelse. Hvad vil det reelt sige at være vielses – og begravelsesmyndighed, og hvorfor kan det være klogt, at have, hvad man kalder et til tider fleksibelt syn på alt, hvad der foregår omkring den fine, gamle præstebolig, som tilfældigvis nu er tilfaldet en? Men intet af dette er specielt for KPL – stillingen.

Til gengæld gælder det, at KPL-præsten er alene i sit arbejde. Man har ikke kollegaer i sognet. Hvis man ønsker at samarbejde med andre, så kræver det, at man går ud over sognegrænserne og søger derhen, hvor skoler, daginstitutioner og plejehjem er placeret. Dette fører ofte til en skævvridning i arbejdet, idet ens arbejde bliver "usynligt" og dermed ikke tæller med over for ens ledelse eller, at det i sognet opfattes som om, man ikke arbejder for det sogn, man er ansat i.

Det forventes, at man kan skabe liv og vækst i sogne, hvor affolkningen ofte har været stor, hvor samarbejdsmulighederne i lokalsamfundet er små, og hvor mulighederne for frivillig arbejdskraft er endnu mindre. Der er samtidig en forventning om, at præsten er fællesskabsskabende og altfavnende som centrum i sognet; en der forbliver og opretholder sognets identitet og virkelighed.

På den måde er en KPL-stilling stærkt udfordrende. Det forventes nemlig, at præsten kan det hele fra begyndelsen. Det er som om menighed og menighedsråd tror, at præsten ved indsættelsen, gennem kollatsoplæsningen, automatisk på mystisk vis får overført en historisk, lovmæssig og teologisk viden. En ballast der gør, at præsten næste dag når vedkommende begynder sit arbejde, kan løse alle problemstillinger og forholde sig til alt præsteligt arbejde på to sekunder, samtidig med at man selvfølgelig

som præst kan få folk til at vælte ind i kirken. På trods af, at der måske hverken er skole, børnehaver, plejehjem eller andet i sognet, som kunne skabe grundlag for dette.

Derfor er det også nødvendigt at den præst, som får en sådan stilling, er i stand til at tage ansvaret på sig, sætte grænser og finde ud af hvordan de forskellige opgaver skal løses, samtidig med at vedkommende er blevet klædt på til den kæmpe opgave det er at være KPL- præst.

Kræver det særlige kvalifikationer for at varetage et KPL- embede?

At være præst på landet er naturligvis ikke et embede, der udelukkende varetages søndag formiddag. Det er en ubegribelig fordom, vi ofte kan blive mødt med og som er med til at farve og devaluere rollen som præst på landet. Derfor bliver folkekirken, dvs. menighedsråd, præsteforeningen, provstierne, stifterne og kirkeministeriet, nødt til omgive KPL-embedet med respekt og anerkendelse. For der er særlige vilkår for funktionen som KPL-præst sammenlignet med præsterne i urbane områder. Der er brug for dygtige præster i landdistrikterne.

Kirken på landet må opsøge det rette forum at få taletid i. Dette forum er ikke alene de obligatoriske konventer og kirkelige sammenhænge med et i forvejen indforstået fællessprog. Kirken på landet skal beskrives og italesættes i en bredere dansk samfundsdebat, hvor kirkens rolle i forhold til civilsamfundet, skoler og frivillige organisationer og myndigheder drøftes.

Det er krævende at være præst på landet, ikke bare for præsten selv, men også for børn og ægtefælle, idet der fordres en accept af det offentlige liv, man bliver en del af som præstefamilie på landet.

Derudover er der ofte tale om et solist-præsteembede, hvor præsten på landet står med det hele selv; alle kirkelige handlinger, gudstjenester, særgudstjenester, personregistrering, planlægning, aktiviteter osv.

KPL-embedet bliver en livsstil frem for et 8-16-arbejde.

Dette giver en stor mulighed for frihed og åbenhed, en mulighed for udvikling og selvadministration i embedet, som ikke skal underkendes, men snarere skal tales op og understreges, for livet som præst på landet er fantastisk. Det er en hel anden måde at være ansat på end hvilket som helst andet arbejde, måske også fordi du bliver familiær med folk på en anden måde.

Vi skal derfor sørge for at klæde de nye præster på til at kunne påtage sig denne opgave og livsstil. "Kompetenceprofil for præster" giver ikke et realistisk billede af hvad en præst kan, når han eller hun kommer ud fra pastoralseminariet efter 5 måneder, og hvis det er dét, menighedsrådene forventer, så vil de blive stærkt skuffede. Præsten er netop ny i job og må forstås som sådan.

Det er af afgørende betydning, at der afholdes et møde om forventningsafstemning som noget af det første, ref. "ny præst" ordning. Glimrende forslag og initiativ i den nye ordning!

Derfor er det nødvendigt at uddanne præsten yderligere efter ansættelsens påbegyndelse. "Ny præst" lægger op til at kun 80% af den nyuddannede og nyansatte præsts tid skal bruges i pastoratet, resten af tiden skal bruges på efteruddannelse. Dette skal man udnytte og i det hele taget sørge for, at præsten bliver klædt bedst muligt på også i tiden efter "ny præst".

En fortsat dygtiggørelse af præsten er en fordel både for sogn og præst. Sogn og menighedsråd bør således støtte deres præst, så vidt det er dem muligt i videreuddannelse, således at præstens kompetencer udvikler sig på bedste vis i forhold til sognenes behov og præstens egne ønsker.

Desuden bør pastoralseminariene være opmærksomme på at komme med en realistisk beskrivelse af KPL-præsteembedet, med de udfordringer og særlige vilkår, der knytter sig til dette.

Livet i en præstegård er ikke bare det samme som livet i et privatejet parcelhus. Det kan være konfliktfyldt for privatlivet, når der sker en sammensmeltning mellem privatliv og embedet, hvilket menighedsråd bør være opmærksomme på. Men bopælspligten giver menigheden mulighed for at få en præst, der bor blandt menigheden, og derfor bør der skabes de bedst mulige betingelser for at præst og familie kan trives og danne rødder i præstegården. Menighedsrådene skal skabe forhold for præsten, der gør det muligt at tiltrække kvalificerede kandidater og fastholde dem efter ansættelsen. Man skal huske at gøre sig klart, at embedsboligen ikke kun er et privilegium for præsten men også en pligt, som pålægges hele familien. Det skal her også påpeges og fremhæves, at alle arbejdsgruppen medlemmer helhjertet går ind for tjenesteboliger og dertil hørende bopælspligt.

Desuden skal man som ny præst være opmærksom på, hvor potentielle konflikter kan opstå og lade være med at bringe sig i en situation, der er uhensigtsmæssig for menighed eller præst. Ofte kan en ny præst have gavn af en lokal viden, der er specifik for netop dét pastorat.

Idet KPL-præsten er selvledende og ofte kan vælge sine arbejdsopgaver, er det vigtigt, at man også er klar over konsekvenserne deraf. Der er både en frihed i arbejdet, men der er også risiko for en ensomhed, idet der for nogle synes at mangle faglig sparring, ideudvikling og kollegialitet. Solist-embedet nødvendiggør redskaber til arbejdstilrettelæggelse, ligesom det kan være nødvendigt at fokusere på kommunikation og mailkulturer. For at undgå ensomhedsaspektet i KPL-embedet, kan stifterne skabe ERFA-grupper for nyansatte og nyuddannede præster, så der er mulighed for sparring og samtale omkring udfordringer.

Der er sket en udvikling, så sognene ofte ikke længere har sin egen lokale sognepræst, men præsten er én, man deler med andre. Det betyder også, at der i KPL-præstestillingerne bliver pålagt andre opgaver, som præsten også skal tage sig af, hvilket menighed og menighedsråd må tage til efterretning og acceptere.

Slutteligt må vi understrege, at KPL-præsteembedet er fantastisk, men at der også er udfordringer, der kræver sin mand/kvinde, derfor bør vi også som folkekirke på alle niveauer, søge for at skabe de bedst mulige arbejdsforhold, uddannelsesmuligheder og livsudfoldelsesmuligheder for at præsten kan trives og derved også være med til skabe liv og vækst i sognet og på bedste vis løse sine embedsforpligtelser.

I Church of England arbejder man ud fra den præmis, at de mest krævende embeder er landembeder, derfor bør man også tilstræbe at have de bedste kandidater og de dygtigste præster dér, og man prøver derfor at uddanne dem til livet på landet. Det kunne være at vi skulle tillægge os en lignende holdning som Church of England? (Se f.eks. artikler fra kirken.dk fra FUVs kursus i Salisbury 2018.)

AT tale om et decideret pastoralteologisk speciale vil være afhængig af hvordan man i det hele taget betragter præstens gerning. Hvor meget vægter man kaldstanken? Men selve tilgangen til at være præst på landet er en anden og fordrer, derfor at man klæder præsterne på til at løse de problemstillinger, som man nødvendigvis kommer til at stå i, når man skal beklæde et embede på landet.

Udgangsbøn:

Vi håber at, menighedsrådene, sognene, provstierne og stifterne vil være opmærksomme på nyuddannede KPL-præster, støtte dem og vejlede dem i deres arbejde, hvis de har behov for det. For nyuddannede præster har ingen præsteerfaring at trække på, og derfor kan de have et særligt behov for at blive støttet i varetagelsen af deres embede, indtil de har fundet sig tilrette i embedet.

Dette kan blandt andet gøres ved, at der i provstierne/ pastoraterne bliver skabt en folder, der tager hånd om praktiske opgaver, der kan synes uoverkommelig som helt ny i embede, såsom hvem skal man kontakte, hvilke traditioner findes der her, hvem er den lokale bedemand, skal man vælge fast varmebidrag, hvor køber jeg blyanter; hvad er konfirmandbudgettet; altså helt konkrete praktiske informationer, der kan hjælpe og støtte en ny præst. For disse informationer er lettilgængelig, hvis du har flere præstekolleger, men kan være uoverskuelige for en ny KPL-præst.

Og til dig der påtænker at blive KPL-præst:

- Vær ikke bange for at have kollegaer – find gode kollegaer i dit provsti, som du kan sparre med, udvikle ideer og i det hele taget samarbejde med. Samarbejde er gavnligt og kan gøre arbejdet lettere
- Tænk langsigtet – også for din families skyld
- Ting tager tid, og du skal ikke nå alt på de første fjorten dage, det handler om at leve sit liv i fællesskab med sin menighed, ikke at skabe Abraham børn af stene, det skal Gud nok tage sig af.
- Lad være med at blive uvenner med hverken sognebørn, menighedsråd eller det kirkelige personale – tro på at tiden arbejder for dig og husk at det er måske dig, der skal begrave dem en dag.
- Vær synlig, ikke gennemsigtig
- Menighedens interesse skal ses som kærlighed, ellers bliver den destruktiv
- Vær åben, men markér dine grænser
- Brug systemet og kend reglerne
- Vær tilpas ydmyg uden at være selvudslettende
- Bøn, meditation og spirituel praksis er et grundlag som ikke bliver prioriteret højt nok, men det er her, du skal finde styrken til alt det andet.
- Du skal ikke kunne alt
- Søg hjælp der, hvor du kan få den, tag på kurser, få teologisk input
- Du er ikke Guds repræsentant på jorden, og nogle gange må folk selv klare deres problemer. Og du er hellere ikke uundværlig.
- Det handler ikke om dig og din ære, men du arbejder for himmerigets fremme.
- Husk altid at give hånd og holde lejlighedstaler
- Hils og vink til folk, når du møder dem på gaden, eller kører forbi dem

Som præst på landet er hver dag en mission. Du skal komme som dig selv og gå som den du er. Menneske skabt i Guds billede, teolog med viden og visdom, rummelig og folkelig præst og sidst men ikke mindst skal du være overbærende over for dem, der kunne komme til jul, for det er dem, der tager missionen med hjem.